

معرفت شناسی و هرمنوتیک از منظری عرفانی

ویلیام جیتیک

ترجمه: پیروز فطوریچی

شناسنامه پژوهشی اثر

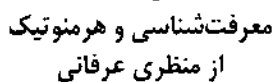
عنوان طرح نامه: معرفت شناسی و هرمنوتیک از منظری عرفانی

پژوهشگر: حکمت اسلامی، گروه علمی: معرفت شناسی

مترجم: پیروز فطوریچی

ارزیابان علمی: دکتر هادی وکیلی و دکتر قاسم کاکانی

موضوع اصلی: معرفت شناسی

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست

۹.....	پیشگفتار
۱۳.....	مقدمه مترجم
۱۵.....	بخش اول: معرفت شناسی
۱۷.....	فصل اول: معرفت و صاحب معرفت
۱۸.....	علم و معرفت
۲۳.....	سودمندی معرفت
۳۰.....	محدودیت های معرفت
۳۸.....	عدم تناهی معرفت
۴۵.....	فصل دوم: اکتساب معرفت
۴۶.....	قوة تعقل
۵۱.....	فکر
۵۸.....	نظر
۶۱.....	تقلید
۶۶.....	کشف
۷۱.....	فصل سوم: میزان شرع
۷۱.....	شرع و حیانی
۷۶.....	میزان
۷۹.....	حکمت و ادب

- میزان عقل ۹۰
- تأیید تشبیه ۹۵
- واکنش‌ها در قبال آیات تشبیه ۱۰۵
- بخش دوم: هرمنوتیک ۱۱۱
- فصل اول: ایمان و تفسیر عقلانی ۱۱۳
- ایمان ۱۱۳
- تفسیر ۱۲۵
- اصحاب تفکر عقلی ۱۳۳
- افعال خداوند و اعمال انسان ۱۳۸
- فصل دوم: معرفت به تجلی خداوند ۱۵۳
- دریافت نور ۱۵۴
- انوار تجلی ۱۶۱
- نام‌ها و تعبیرهای گوناگون برای ادراک نور ۱۷۰
- شهود و رؤیت ۱۸۱
- ادراک حجاب ۱۸۸
- فصل سوم: فهم قرآن ۱۹۵
- هدف پژوهش عقلانی ۱۹۶
- عقل در قبال کشف ۲۰۳
- خلق حضرت محمد (علیه السلام) ۲۱۰
- بستر و زمینه قرآن ۲۱۵
- تفسیر اهل الله ۲۲۱
- تفسیر از راه اشاره ۲۲۵
- معرفت احادیث ۲۳۴
- پی‌نوشت‌ها ۲۳۹
- بخش اول: معرفت‌شناسی ۲۴۱
- فصل اول: معرفت و صاحب معرفت ۲۴۱

۲۴۴.....	فصل دوم: اکتساب معرفت.....
۲۴۶.....	فصل سوم: میزان شرع.....
۲۴۹.....	بخش دوم: هرمنوتیک.....
۲۴۹.....	فصل اول: ایمان و تفسیر عقلانی.....
۲۵۳.....	فصل دوم: معرفت به تجلی خداوند.....
۲۵۸.....	فصل سوم: فهم قرآن.....
۲۶۳.....	کتابنامه.....
۲۶۷.....	فهرست آیات.....
۲۷۷.....	فهرست روایات.....
۲۷۹.....	نمایه.....
۲۸۳.....	نمایه موضوعی.....

پیشگفتار

در پرتو پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و استقرار نظامی براساس ارزش‌های معنوی و احکام الهی در ایران، بار دیگر تفکر دینی به‌عنوان اندیشه‌ای امیدزا، حیاتبخش و مترقی، در عرصه حیات انسان معاصر ظاهر گردید.

تجدید حیات اندیشه و حیانی و ارزش‌های معنوی، از سویی سبب بیداری و خودباوری ملت‌های مسلمان و احیای روح مستم‌ستیزی در آنان شد و از دیگر سو باعث نمایان‌تر شدن سست‌پایگی مسلک‌ها و مکتب‌های بشر پرداخته و نظام‌های استوار بر آنها گردید.

بایستگی تحقیق دقیق، جامع و منسجم، پیرامون زیرساخت‌های اندیشه دینی و نظامات اجتماعی مبتنی بر آن و ضرورت پرداخت علمی و روزآمد به حوادث واقعه فکری، به فراخور شرایط کنونی و درخور این رستخیز عظیم و نیز لزوم آسیب‌شناسی در حوزه فرهنگ ملی و باورداشت‌های دینی، به‌منظور تبیین عرضه صحیح و دفاع معقول از اندیشه دینی و زدودن پیرایه‌های موهوم و موهون از صاحب قدسی دین و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری اقشار تحصیل‌کرده و نسل جوان کشور، تأسیس نهاد علمی پژوهشی و آموزشی ممحض و کارآمدی را فرض می‌کرد.

بدین منظور پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، که نهادی علمی و غیرانتفاعی است در قالب پنج پژوهشکده حکمت اسلامی، دین‌پژوهی،

نظام‌های اسلامی. فرهنگ و مطالعات اجتماعی و پژوهشکده دانشنامه‌نگاری دینی، در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد.

پژوهشکده حکمت اسلامی که مشتمل بر سه گروه علمی با عنوان‌های «معرفت‌شناسی»، «فلسفه» و «عرفان» است، برای تحقق هدف‌های زیر فعالیت می‌کند:

۱. بازپژوهی و بازپیرایی حکمت و کلام و معارف اسلامی؛
۲. تبیین و ساماندهی مناسب مباحث زیرساختی اندیشه دینی؛
۳. ایجاد بستر مناسب برای تعمق و پویایی و بالندگی اندیشه دینی؛
۴. پاسخ به شبهات القایی در قلمرو عقاید و کلام اسلامی؛
۵. نقد مکاتب‌ها و دیدگاه‌های معارض در حوزه زیرساخت‌های اندیشه دینی.

در راستای تحقق اهداف فوق، هریک از گروه‌ها، پس از تهیه عنوان‌های مطالعاتی اساسی و اولویت‌گذاری و تهیه پیش‌طرح و تصویب آن در شورای علمی گروه، آن را به اعضای هیئت علمی خود و یا محققان عرصه دین‌پژوهی، واگذار کرده، با نظارت بر روند اجرای تحقیق و تأیید نهایی، برای دسترسی عموم دانش‌پژوهان حوزه دین‌پژوهی، آن را به چاپ و نشر می‌رسانند.

مسئله معرفت‌شناسی و هرمنوتیک و بررسی این دو از منظری عرفانی، از آن مسائلی است که به آنها کمتر پرداخته شده است. معرفت‌شناسی به عرصه معرفت آدمی و نحوه شناخت بشری می‌پردازد. هرمنوتیک به عرصه تفسیر متون و به‌خصوص به تفسیر عرصه متون دینی متعلق است. روال بحث‌های امروزی بر بحث از معرفت‌شناسی و هرمنوتیک از منظر انسان‌نگار امروزی است. معرفت‌شناسی و هرمنوتیک از منظر عرفانی به بررسی معرفت‌شناسی و تفسیر متون و به‌خصوص متون دینی، نه از منظر هر انسان و نه از منظر نوع آدمی، بلکه از منظر انسان‌هایی می‌پردازد که در زهد و عرفان به مدارجی رسیده و در طریق سلوک الی الله، به مراتبی متعالی دست‌یافته‌اند.

اثر حاضر، مسئله معرفت‌شناسی و هرمنوتیک را از منظری عرفانی و از

منظر عارفی مورد بحث قرار می‌دهد که همه نحلّه‌های دین اسلامی در عرفان و عارف‌بودن او شک و تردیدی ندارند. نویسنده در تحقیق حاضر، معرفت‌شناسی و هرمنوتیک را از منظر عارفی مورد بحث قرار می‌دهد که برای نخستین بار کوشید عرفان عملی را به عرفان نظری نزدیک سازد و او شخصی جز محی‌الدین ابن عربی نیست که سعی داشت از عرفان عملی بیانی نظری به‌دست دهد و بدین ترتیب بتواند به‌نحوی عرفانی از هرمنوتیک و معرفت‌شناسی سخن بگوید. فرض نویسنده بر این است که محی‌الدین دارای نوعی معرفت‌شناسی و هرمنوتیک عرفانی است و سعی دارد براساس فتوحات مکیه محی‌الدین را شرح و تفسیر دیدگاه‌های معرفت‌شناختی و هرمنوتیکی آن از معرفت‌شناسی و هرمنوتیک عرفانی محی‌الدین تصویر روشنی به‌دست دهد. این اثر براساس فرایند پژوهشی پژوهشگاه و در راستای اهداف پژوهشکده و به دست محقق ارجمند جناب آقای پرویز فطورچی در گروه معرفت‌شناسی ترجمه و به زیور طبع آراسته شد.

در پایان، بر خود فرض می‌دانیم از محقق گرامی جناب آقای فطورچی و آقایان: دکتر هادی وکیلی، حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر قاسم کاکایی، به‌عنوان ارزیابان این طرح و اعضای محترم شورای علمی گروه معرفت‌شناسی و سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی که مسئولیت آماده‌سازی، انتشار و توزیع آن را بر عهده دارد، قدردانی و تشکر کنیم و از خداوند منان، توفیق روزافزون‌شان را خواهانیم.

گروه معرفت‌شناسی

پژوهشکده حکمت اسلامی

مقدمه مترجم

اثر حاضر ترجمه بخش‌های چهارم و پنجم کتاب «Sufi Path of Knowledge» نوشته ویلیام چیتیک - از صاحب‌نظران برجسته معاصر در حوزه عرفان اسلامی به‌ویژه آثار محی‌الدین ابن عربی - است که به‌صورت کتابی مستقل به زبان فارسی عرضه می‌شود. به‌طور خلاصه، شاید بتوانیم این کتاب را تفسیر یا شرح موضوعی کتاب الفتوحات المکیه (ابن عربی) در دو موضوع معرفت‌شناسی و هرمنوتیک معرفی کنیم. بخش مهمی از این کتاب را عبارت‌های کتاب الفتوحات المکیه تشکیل می‌دهد که به‌دقت، گزینش، طبقه‌بندی و تحلیل شده‌اند. ساختار این کتاب به‌گونه‌ای تنظیم شده است که هریک از بخش‌های معرفت‌شناسی و هرمنوتیک نیز می‌توانند به‌طور جداگانه مطالعه، بررسی یا تدریس شوند.

درباره این کتاب، چند نکته شایان توجه است:

همان‌گونه که اشاره شد، بخش مهمی از این اثر، ترجمه عبارت‌هایی است که چیتیک از کتاب الفتوحات المکیه (ابن عربی) به زبان انگلیسی ترجمه کرده است. در این موارد، روال ترجمه با ملاحظه تطبیقی ترجمه انگلیسی و متن اصلی الفتوحات المکیه - به زبان عربی - همراه بوده است. برای معادل‌های تخصصی عمدتاً همان اصطلاحاتی گزینش شد که ابن عربی در الفتوحات المکیه به‌کار برده است. از این‌رو باید توجه شود که در بیشتر موارد، معادل‌های انگلیسی که در پانویس‌های اثر حاضر درج شده است، همان معادل‌هایی است

که چیتیک در ترجمه انگلیسی خود به‌ازای اصطلاحات عرفانی در متن *الفتوحات المکیة* برگزیده است.

چون اثر حاضر، فقط ترجمه دو بخش از کتاب «Sufi Path of Knowledge» را دربرمی‌گیرد، برای حفظ یکپارچگی آن، فصل‌بندی و ارجاع‌ها به‌گونه‌ای تغییر داده شد که به‌صورت یک کتاب مستقل، قابل ارائه و استفاده باشد. در این راستا، برای جلوگیری از اشتباه، مواردی از پی‌نوشت‌ها را که در آنها چیتیک به فصل‌ها و بخش‌های ترجمه‌نشده، ارجاع داده بود، با حروف لاتین و با ذکر نام کتاب «Sufi Path of Knowledge» آمده است.

در مواردی که میان متن *الفتوحات المکیة* و ترجمه انگلیسی چیتیک، تفاوت دیده شد، برگردان فارسی معمولاً بر پایه ترجمه انگلیسی صورت گرفته است. در چند مورد، تنها به یادآوری وجود تفاوت در پانویس اکتفا شد و فقط در چهار مورد خاص، به تفاوت موجود، کمی بیشتر پرداخته شده است.